

ність показників внутрішньої управлінської звітності зі збереженням її оперативності та релевантності наданої керівництву інформації.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є ґрунтовне вивчення взаємозв'язків між витратами, обсягами виробництва та реалізацією продукції, а також джерелами формування доходів.

Список літератури

1. Дерій В. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні / В. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 7-11.
2. Дуброва Т. Построение организационной структуры бизнеса / Т. Дуброва // Управленческий учет и бюджетирование. – 2008. – № 3. – С. 4-9.
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин / Л.В. Нападовська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 45-55.

УДК 336.225.6

Козак Г.О. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У статті розглянуто питання здійснення податкового планування як методу контролю за ефективністю діяльності комерційного банку. Визначено основні підходи здійснення планування рівня податкового навантаження комерційними банками.

Ключові слова: податкове планування, планування податкового навантаження, ефективність діяльності комерційного банку, податкові пільги.

У сьогоднішніх умовах значення податкового планування в комерційному банку зростає, оскільки з метою підвищення ефективності діяльності банк змушений відволікати досить значні кошти на сплату податків і зборів, раціонально використовуючи фінансові ресурси, здійснюючи управління та контроль за податковим навантаженням. Отже, податкове планування є обов'язковим елементом управління податковим навантаженням, що дає підставу для здійснення контролю за ефективністю діяльності комерційного банку.

Проблемам податкового планування присвячено чимало наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Важливі теоретичні та практичні аспекти податкового планування досліджені в роботах І.О. Бланка, Є.С. Вилкової, Я.І. Глущенко, А.В. Єлисєєва, А.Г. Загороднього, А.Г. Поршнева, М.В. Романовського, Л.О. Сухаревої [1-6] та ін. Разом з цим потребують доопрацювання наукові пропозиції щодо податкового планування у комерційному банку.

Метою статті є дослідження податкового планування як методу контролю за ефективністю діяльності комерційного банку.

Згідно з теорією банківського менеджменту, до основних цілей банківської діяльності належить максимізація ринкової вартості банку, його капіталу, прибутковості та інших фінансових показників [7].

Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується загальним зниженням дохідності банківських операцій, загостренням конкуренції на внутрішньому ринку. Починаючи з 2009 р. банки України так і не змогли вийти на рентабельний рівень діяльності, про що свідчать дані за 2006-2011 рр., відображені на рисунку 1.

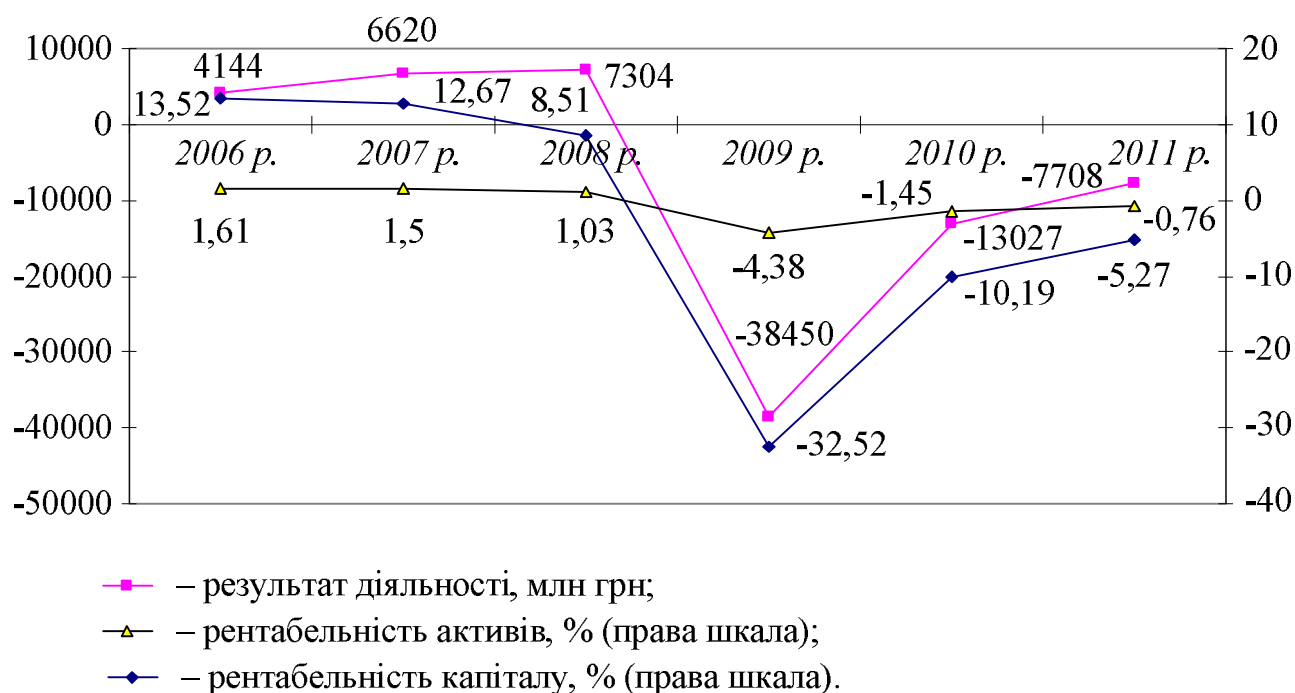

Рисунок 1 – Основні показники результатів діяльності банківської системи України за 2006-2011 рр. (побудовано за даними НБУ)

Згідно з рисунком 1, наприклад, за результатами 2011 р. сукупні збитки банківської системи склали 7708,0 млн грн, або на кожну одиницю власного капіталу припадає 0,053 одиниці чистих збитків.

Варто відзначити, що зі 175 банків, які подали звітність до НБУ, збитковими є 31 банк. Тобто у 2011р. кількість збиткових банків, порівняно з 2010 р., зменшилась на 4 установи. При цьому найбільш збитковим банком за даними НБУ був «Укрсиббанк», збиток якого у звітному році складає -3717,3 млн грн проти оприлюдненого збитку за підсумками 2010 р. в розмірі 3145,18 млн грн, що відображено в таблиці 1.

За даними, наведеними в таблиці 1, із сукупного розміру фінансового результату збиткових банків 91,9% усього збитку припадає на 10 найзбитковіших банків.

Найбільш прибутковими банками залишаються «Приватбанк» (1425,8 млн грн), «ОТП Банк» (581,8 млн грн) і «ВТБ Банк» (581,5 млн грн) [8].

На нашу думку, на ефективність діяльності комерційних банків може впливати організація та впровадження податкового планування.

Таблиця 1 – Найзбитковіші банки України за результатами 2011 р.

Група	Назва банку	Розмір збитку, млн грн
1	«Укрсиббанк»	-3717,33
1	«Укргазбанк»	-3613,98
2	«Родовідбанк»	-1399,09
2	«Банк Форум»	-777,21
2	«Кредитпромбанк»	-683,81
3	«Піреус Банк МКБ»	-649,57
2	«Сведбанк»	-520,22
2	«Віейбі Банк»	-497,36
2	«Універсал Банк»	-418,67
4	«Інпромбанк»	-406,74
Усього		-12683,89

Жоден банк не може бути фінансово стабільним, якщо він обтяжений надмірним податковим навантаженням. Ефективність діяльності комерційного банку може підвищуватись як у результаті зростання прибутку, так і внаслідок зменшення витрат, зокрема і витрат на сплату податків і зборів. Варто відзначити, що зменшення витрат на сплату податків, не завжди впливає на збільшення прибутковості, а може також привести банківську установу до додаткових витрат у вигляді фінансових санкцій у разі порушення податкового законодавства. Тому найнадійнішим способом забезпечення зростання ефективності діяльності комерційного банку є впровадження податкового планування, як методу контролю за ефективністю діяльності.

З управлінської точки зору податкове планування можна розглядати як процес креативного менеджменту, адже контроль як функція менеджменту є творчим різновидом управлінської діяльності, що полягає в одержанні інформації від ретроспективного та перспективного обліку, аналіз і передачу результатів для виконання функції регулювання [9]. І.О.Бланк визначає податкове планування як важливий етап розробки податкової політики підприємства, спрямований на визначення планових сум його податкових платежів у майбутніх періодах і розробку графіка їх сплати[1]. Податкове планування є не тільки ефективним інструментом економії податкових витрат підприємства, але й необхідним процесом управління податковим навантаженням для всіх платників податків, ігнорування якого призводить до великих збитків. Погоджуємось з думкою колективу авторів монографії «Податкове планування в системі управління підприємством» [3], що саме об'єктивна оцінка податкових наслідків дозволяє не тільки уникнути багатьох складних ситуацій, але й підготуватися до змін чинної системи оподаткування, поліпшити координацію контрольних дій, та сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів.

Згідно з Податковим кодексом, комерційні банки сплачують близько 15 податків. Разом з тим податкова практика свідчить, що валові доходи банків України вимірюються сотнями мільярдів гривень, а сума сплаченого податку до Зведеного бюджету в деяких випадках не досягає і 1% від цих сум [10]. Типова схема ведення такими банками подвійного обліку показує для рейтингу певний при-

буток, а для оподаткування цей показник майже дорівнює нулю. [10]. Теорія і практика оподаткування свідчить, що сутність податкового планування полягає не в ухиленні від оподаткування, а у визнанні права платника податків застосовувати всі допустимі податковим законодавством методи та способи для максимального зниження свого податкового навантаження. Тобто впровадження податкового планування комерційним банком має бути спрямоване не на порушення податкового законодавства, а на законне використання чинних пільг і особливостей податкового права. Таким чином, податкове планування – це інтеграційний процес, спрямований на упорядкування господарської діяльності згідно з діючим податковим законодавством і стратегією розвитку комерційного банку.

Кожний банк унаслідок свого розвитку, обраної системи управління, організаційної структури, кадрового потенціалу, системи прийняття рішень та інших факторів має свої індивідуальні особливості, що вимагає адаптації податкового планування до відповідних умов. Це зумовлює розробку системи альтернативних податкових планів і планових показників щодо забезпечення правильного та своєчасного обчислення і сплати податків для підвищення ефективності діяльності банку. Обов'язковими характеристиками податкового плану, згідно з теорією фінансового планування, мають бути:

- альтернативність, тобто наявність різних варіантів плану з подальшим обґрунтуванням оптимального варіанта;
- комплексність розробки плану, що охоплює різні періоди з деталізацією фінансових потоків банку на оподаткування;
- можливість оперативного коригування в разі зміни зовнішнього середовища або внутрішньої інформації;
- орієнтація на максимізацію кінцевих результатів діяльності;
- постійний внутрішній корпоративний контроль.

Податкове планування як метод контролю за ефективністю комерційного банку дає можливість знижувати податкове навантаження установи безпосередньо за рахунок різниці в ставках оподаткування, податкових баз, податкових пільг, які визначаються законодавством і не залежать від установи. Вивчення літератури з оподаткування дозволяє виокремити основні підходи щодо здійснення планування рівня податкового навантаження комерційними банками:

1. Фіскальний підхід – передбачає прийняття рішення щодо використання податкових пільг, встановлених законодавством.
2. Обліковий підхід – передбачає організацію та впровадження податкового обліку й облікової політики комерційного банку.
3. Контрольний підхід – передбачає організацію та впровадження внутрішнього податкового контролю в комерційному банку, розробку регламентного забезпечення управління податковим навантаженням.

Одним із головних завдань податкового планування є недопущення застосування до банку податкових санкцій і штрафів. Питання, пов'язані із застосуванням до банку податкових санкцій та штрафів, можуть бути вирішені за допомогою, по-перше, проведення податкового моніторингу законодавства, налагодження конструктивного діалогу з податковими органами та проведення переговорів. По-друге, у разі непорозуміння комерційний банк має право вирі-

шувати спірні питання в судовому порядку, але, на нашу думку, це не є раціональним, оскільки це тільки збільшує витрати банку на судові спори, а отже, може негативно вплинути на ефективність його діяльності. Тим більше, що зростання витрат на вирішення спорів з податковими органами в судовому порядку характеризує банк як ризикового платника податків, ненадійного гаранта вкладів і знижує привабливість для іноземного інвестора.

Податкове планування за умови його правильної організації дає банку можливість дотримуватись податкового законодавства шляхом правильного розрахунку податків, зборів, звести до мінімуму податкові зобов'язання, максимально збільшити прибуток, ефективно управляти грошовими потоками, розробити структуру взаємовигідних угод зі споживачами, уникати штрафних санкцій [10], а на цій основі залучати капітал у вигляді депозитних вкладів фізичних і юридичних осіб, а також іноземних інвестицій.

Висновки. Таким чином, ураховуючи вищевикладене, можна дійти такого висновку: з метою управління податковим навантаженням у комерційних банках доцільно впроваджувати податкове планування як метод контролю за ефективністю діяльності комерційного банку.

Усе це потребує подальшого дослідження.

Список літератури

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т. 1 / И.А. Бланк. – К.: Ника-центр, 1999. – 512 с.
2. Вылкова Е. Налоговое планирование / Е. Вылкова, М. Романовский. – СПб.: Питер, 2004. – 634 с.
3. Сухарева Л.О. Податкове планування в системі управління підприємством: монографія / Л.О. Сухарева, П.М. Сухарев, Я.І. Глущенко. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 209 с.
4. Єлисеєв А.В. Податкове планування на підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / А.В. Єлисеєв. – Л., 2003. – 23 с.
5. Загородній А.Г. Податкове планування в системі фінансового менеджменту підприємства / А.Г. Загородній, А.В. Єлисеєв // Фінанси України. – 2001. – № 8. – С. 131-134.
6. Налоговый менеджмент: учебник / Под ред. А.Г. Поршнева. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 442 с.
7. Козак О. Концепція моделювання фінансового планування у комерційному банку / О. Козак // Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 11-13.
8. Аналітичний огляд банківської системи України за 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_IV_kv_2011.pdf>.
9. Шевчук Л.П. Особливості податкового планування для контролю і управління в умовах кризи / Л.П. Шевчук, А.А. Шевчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 5. – Т. 2. – С. 192-196.
10. Унінець-Ходаківська В.П./ Концептуальні засади корпоративного податкового планування у сфері фінансових послуг / В.П. Унінець-Ходаківська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 260-265.